

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

22 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)
SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)
SSN Karol Weitz

Protokolant Anna Młyniec

po rozpoznaniu na rozprawie 22 listopada 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej A.W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi

z 6 sierpnia 2021 r., I AGa 193/20,

w sprawie z powództwa [...] Bank spółki akcyjnej w W.

przeciwko A.W.

o zapłatę,

1) oddała skargę kasacyjną;

2) zasądza od pozwanego na rzecz powódki, z tytułu kosztów postępowania kasacyjnego, kwotę 8100 (osiem tysięcy sto) zł wraz z odsetkami, o których mowa w art. 98 § 1¹ k.p.c., za czas po upływie tygodnia od dnia 22 listopada 2024 r. do dnia zapłaty.

Roman Trzaskowski

Marta Romańska

Karol Weitz

(K.L.)

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 15 maja 2019 r. [...] Bank S.A. w W. (dalej – „Bank”) domagał się orzeczenia nakazem zapłaty z weksla, że pozwani A.W. i E.W. mają zapłacić Bankowi solidarnie kwotę 519.963,60 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty i kosztami postępowania.

W uzasadnieniu wskazał, że jest w posiadaniu weksla wystawionego przez A.W. jako weksel *in blanco* („Weksel”) i poręczonego przez E.W., na zabezpieczenie bliżej oznaczonej (załączonej do pozwu) umowy o kredyt inwestycyjny, waloryzowany kursem CHF, zawartej z pozwanym („Umowa o kredyt”). Wobec niewywiązywania się przez pozwanego z Umowy o kredyt Bank wypowiedział tę Umowę (kopia wypowiedzenia załączona do pozwu), a jego roszczenie stało się wymagalne po upływie okresu wypowiedzenia, tj. z dniem 6 lipca 2017 r. W dniu 3 kwietnia 2019 r. (w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego wskazano omyłkowo 3 kwietnia 2017 r. i 30 kwietnia 2019 r.) kredytodawca wypełnił Weksel zgodnie z deklaracją wekslową (Weksel i deklaracja wekslowa załączone do pozwu) na sumę kapitału, odsetek i kosztów wynoszącą łącznie 136.480,55 CHF oraz wezwał pozwanego i poręczyciela wekslowego do wykupu Weksla w terminie zapłaty oznaczonym na 30 kwietnia 2019 r. Powód wyjaśnił ponadto, że w dniu wytoczenia powództwa suma wekslowa została przeliczona na złotówki zgodnie z § 15 ust. 4 Umowy o kredyt i stanowi kwotę 519.963,60 zł.

Zarządzeniem z dnia 6 czerwca 2019 r. (k. 62) – ze wskazaniem na brak podstaw do wydania nakazu zapłaty wobec poręczyciela oraz wniesienie pozwu przeciwko dłużnikowi głównemu (z Weksla) i poręczycielowi – sprawa została skierowana do rozpoznania w postępowaniu upominawczym.

W dniu 19 sierpnia 2019 r. Sąd Okręgowy w Łodzi wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym („Nakaz zapłaty”), nakazując pozwanym, aby zapłacili solidarnie Bankowi kwotę 519.963,60 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 15 maja 2019 r. do dnia zapłaty (oraz oznaczone kwoty z tytułu

kosztów postępowania) w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia nakazu albo wnieśli w tym terminie sprzeciw.

Pozwany A.W. wniósł sprzeciw od nakazu zapłaty, w którym domagał się oddalenia powództwa w całości i zasądzenia na jego rzecz kosztów procesu. W uzasadnieniu wskazał m.in., że weksel jest nieważny jako sprzeczny z zasadą walutowości obowiązującą w dniu jego wystawienia. Zwrócił też uwagę, że w treści Weksla w chwili jego podpisania wskazano złotych jako walutę, w której ma być wypełniony, a przy wypełnianiu litery „zł” (zawarte w formularzu użytym do sporządzenia Weksla) zostały skreślone, a kwota wekslowa - wypełniona w CHF, co jest równoznaczne z samowolną, niezgodną z umową wekslową, zmianą waluty zobowiązania wekslowego. Pozwany wskazał również, że Bank dochodzi innego zobowiązania niż zobowiązanie wynikające z Weksla, gdyż ten został wystawiony na kwotę 136.480,55 CHF, a powód dochodzi zapłaty kwoty 519.963,30 zł. Takiego przeliczenia nie umożliwiał § 15 ust. 4 Umowy o kredyt, gdyż mógł on znaleźć zastosowanie tylko wówczas, gdyby powód dochodził zapłaty w „zwykłym” procesie („z tytułu umowy”), a nie z Weksla. Wreszcie, zdaniem A.W., nie zaszyły wskazane w deklaracji wekslowej przesłanki wypełnienia Weksla, gdyż Umowa o kredyt – której wykonanie zabezpieczać miał Weksel - była nieważna ze względu na naruszenie zasady walutowości (art. 358 k.c.), sprzeczność z istotą (naturą) zobowiązania i naruszenie prawa bankowego.

We wniesionej w dniu 18 października 2019 r. odpowiedzi na sprzeciw Bank „podtrzymał stanowisko zaprezentowane w pozwie”, wnosząc o zasądzenie od A.W. na swoją rzecz kwoty 519.963,60 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od daty wytoczenia powództwa do dnia zapłaty, z zastrzeżeniem, że odpowiedzialność A.W. ma charakter solidarny z odpowiedzialnością E.W., która nie wniosła sprzeciwu od nakazu zapłaty. W „uzupełnieniu twierdzeń pozwu” przytoczył m.in. okoliczności dotyczące zawarcia Umowy o kredyt, wystawienia Weksla i sporządzenia deklaracji wekslowej, uruchomienia kredytu, nienależytego wywiązywania się przez pozwanego z obowiązków umownych w zakresie spłat i w końcu całkowitego ich zaprzestania, skierowania doń wezwań do zapłaty, wypowiedzenia Umowy oraz wypełnienia Weksla.

Bank zanegował też tezy o nieważności i nieprawidłowym wypełnieniu Weksla oraz powołał się na art. 41 Prawa wekslowego jako podstawę dochodzenia zapłaty w złotych. Wywodził również, że wyliczenie wysokości zobowiązania nastąpiło zgodnie z postanowieniami Umowy o kredyt, a pozwany ich nie kwestionował. Ponadto wskazał, że na podstawie § 15 ust. 4 Umowy o kredyt przeliczył wierzytelność na złote, a złożone dokumenty [Umowa, Aneksy do niej, wezwania do zapłaty poprzedzające wypowiedzenie Umowy, wypowiedzenia Umowy, Weksel, wezwanie do wykupu Weksla, tabele kursów Banku oraz kursów NBP, a nadto szczegółowe rozliczenie wierzytelności, uwzględniające wysokość raty (z rozbiem na raty kapitałowe i odsetkowe), datę płatności, saldo początkowe kapitału, saldo kapitału pozostałego do spłaty po uiszczeniu raty kapitałowo-odsetkowej, oraz wysokość oprocentowania] i określony nimi stan faktyczny zaktualizowały żądanie pozwu w oparciu o stosunek podstawowy - Umowę o kredyt. Przedstawił również argumentację uzasadniającą pogląd, że - wbrew twierdzeniom pozwanego - Umowa o kredyt była ważna.

Wyrokiem z dnia 16 stycznia 2020 r. Sąd Okręgowy w Łodzi zasądził od pozwanego na rzecz Banku kwotę 519.963,60 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 15 maja 2019 r. do dnia zapłaty, a wyrokiem z dnia 6 sierpnia 2021 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi oddalił apelację pozwanego.

Sądy ustaliły m.in., że w dniu 11 czerwca 2008 r. Bank zawarł z pozwanym, będącym przedsiębiorcą, umowę o kredyt inwestycyjny w kwocie 410.253,20 zł, waloryzowany kursem CHF, na okres 20 lat (Umowa o kredyt), którego zabezpieczeniem był m.in. weksel *in blanco* wraz z deklaracją wekslową, poręczony przez E.W. W § 15 ust. 4 Umowy o kredyt przewidziano, że z chwilą wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego lub od dnia wytoczenia powództwa o zapłatę wierzytelności Banku „z tytułu niniejszej Umowy” Bank dokonuje przeliczenia wierzytelności na złote po średnim kursie CHF z tabeli kursowej Banku z dnia wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego lub wytoczenia powództwa.

Pozwany wystawił Weksel *in blanco* stanowiący zabezpieczenie spłaty należności wynikających z Umowy o kredyt, a E.W. poręczyła ów Weksel. Do Weksla dołączono deklarację wekslową („Deklaracja wekslowa”), w której wskazano, że

Bank ma prawo wypełnić Weksel *in blanco* na sumę należnego Bankowi kapitału, odsetek i kosztów w każdym czasie w wypadku uchybienia terminom zapłaty zawartym w Umowie o kredyt.

Pismem z dnia 27 kwietnia 2017 r. Bank wypowiedział pozwanemu Umowę o kredyt z zachowaniem trzydziestodniowego terminu wypowiedzenia, wskazując, że na dzień wypowiedzenia do spłaty pozostała kwota 125.841,86 CHF (kapitał) i kwota 5.067,06 CHF (odsetki).

W dniu 3 kwietnia 2019 r. Bank wypełnił Weksel *in blanco* na kwotę 136.480,55 CHF, która miała być płatna w Ł., i pismem z tego samego dnia zawiadomił pozwanego o wypełnieniu Weksla, wskazując, że przyczyną jego wypełnienia było niewywiązywanie się przez pozwanego z Umowy o kredyt, i wzywając do wykupu Weksla; pozwany odebrał to pismo w dniu 24 kwietnia 2019 r.

Pozwany nie wywiązał się z obowiązku spłaty udzielonego mu kredytu w terminach określonych w Umowie; jego zadłużenie wynosi 136.480,55 CHF.

Rozpatrując żądanie powoda, Sądy obu instancji zgodnie uznały, że zostało ono oparte na dwóch podstawach, tj. na Wekslu *in blanco* oraz na Umowie o kredyt, czyli (także) na stosunku podstawowym. Sąd pierwszej instancji zwrócił uwagę, że powód już w pozwie odwołał się do stosunku podstawowego, wskazując, iż pozwany nie spełnił warunków Umowy i że z tego powodu Umowa została mu wypowiedziana. W kolejnym zaś piśmie procesowym z dnia 18 października 2019 r. (odpowiedź na sprzeciw) wprost powołał się na to, że jego roszczenie jest zasadne w oparciu o stosunek podstawowy - Umowę kredytu.

Z kolei zdaniem Sądu Apelacyjnego dochodząc wierzytelności wekslowej, wierzyciel może w pozwie (a nawet w terminie późniejszym) - niezależnie od powołania się na treść weksla - przytoczyć fakty i dowody uzasadniające roszczenie wynikające ze stosunku podstawowego, a więc oprzeć żądanie pozwu na dwóch podstawach faktycznych i prawnych, czyniąc podstawą zasadniczą dołączony do pozwu weksel. Jeżeli w takiej sytuacji okaże się, że zobowiązanie wekslowe nie istnieje, sąd musi rozpoznać żądanie wynikające z drugiej, dodatkowej podstawy przytoczonej przez powoda. Sąd odwoławczy zauważył też, że *in casu* Weksel był wekslem gwarancyjnym *in blanco*, który miał służyć zabezpieczeniu wykonania

umowy podstawowej (Umowa o kredyt), a w treści pozwu powód wskazał również tę Umowę oraz podpisaną przez pozwanego Deklarację wekslową. W takiej zaś sytuacji Sąd I instancji był zobligowany do nadania biegu sprawie we właściwym trybie, a przyjmując, że weksel nie został wypełniony prawidłowo (był nieważny) - do skierowania sprawy do rozpoznania w postępowaniu upominawczym lub zwykłym. W sytuacji powołania się przez powoda na stosunek podstawowy w postaci Umowy o kredyt Sąd nie był związany wnioskiem o rozpoznanie sprawy w postępowaniu nakazowym na podstawie weksla.

Zarazem - oddalając zarzut naruszenia art. 191 k.p.c. - Sąd Apelacyjny stwierdził, że powód dochodził wyłącznie jednego roszczenia wynikającego z faktu niespłacenia należności wynikających z Umowy o kredyt, a załączony do pozwu Weksel nie stanowił samodzielnej podstawy czy źródła zobowiązania pozwanego, lecz wyłącznie zabezpieczenie spełnienia świadczenia wynikającego ze stosunku podstawowego - Umowy o kredyt.

Sąd Okręgowy ocenił – co *implicite* zaaprobował Sąd Apelacyjny - że żądanie oparte na Wekslu było bezzasadne, gdyż Weksel był wystawiony we frankach szwajcarskich, a powód dochodzi zapłaty w złotych, co jest niedopuszczalne. Nic w tym względzie nie zmieniał § 15 ust. 4 Umowy, gdyż nie przewidywał on możliwości przewalutowania kredytu w przypadku dochodzenia roszczenia z Weksla. Ponadto Weksel ten był nieważny, gdyż sporządzając Weksel *in blanco* strony wskazały jako walutę polskie złote, a wypełniając go, powód dokonał jednostronnej zmiany waluty, przekreślając słowo „zł” i wpisując jako walutę zobowiązania wekslowego franki szwajcarskie. Oznacza to, że Bank dochodzi innego roszczenia niż roszczenie wynikające z Weksla.

Natomiast za uzasadnione Sąd Okręgowy uznał – z milczącą aprobatą Sądu Apelacyjnego - żądanie Banku wywodzone z Umowy o kredyt. Na podstawie bowiem poczynionych ustaleń stwierdził, że pozwany nie spłacił udzielonego mu kredytu, w związku ze skutecznym wypowiedzeniem Umowy roszczenie Banku stało się wymagalne (od dnia 5 lipca 2017 r.), a na podstawie § 15 ust. 4 Umowy powód mógł przeliczyć kwotę zadłużenia z franków szwajcarskich na złote polskie. Powód

udowodnił też swe roszczenie co do wysokości. Wbrew zaś wywodom pozwanego nie było podstaw do przyjęcia, że Umowa jest nieważna.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł pozwany, zaskarżając go w całości. Zarzucił naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 485 § 2 k.p.c., art. 321 k.p.c., art. 325 k.p.c. oraz 191 k.p.c. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Łodzi do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie na rzecz pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzucane w skardze kasacyjnej naruszenia przepisów postępowania zasadzają się na twierdzeniach, że roszczenia z weksla i roszczenie o zapłatę z umowy kredytu, który ten weksel zabezpieczał, mają charakter odrębny, a powód wystąpił jedynie z roszczeniem o zapłatę z Weksla, nie zgłaszał natomiast – co dotyczy także pisma z dnia 15 października 2019 r. (odpowieź na sprzeciw) – roszczenia o zapłatę z Umowy o kredyt. Zdaniem skarżącego w tej sytuacji – dostrzegając nieważność Weksla - Sąd pierwszej instancji nie miał podstaw do skierowania sprawy do trybu postępowania upominawczego i wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym (zarzut naruszenia art. 485 § 2 k.p.c.). Powinien skierować ją na rozprawę, na której badaniu podlegałaby zasadność roszczenia zgłoszonego w pozwie, tj. z Weksla. Ponadto, w ocenie pozwanego, w przypadku dochodzenia roszczenia opartego na stosunku wekslowym niedopuszczalne jest przejście w toku procesu na stosunek podstawowy, jak to miało miejsce *in casu*. Wprawdzie nawiązanie do stosunku podstawowego przez stronę dla wykazania zasadności bądź bezzasadności roszczenia wekslowego prowadzi do objęcia sporem stosunku podstawowego, jednakże nie może prowadzić do zastąpienia dotychczasowego sporu dotyczącego stosunku wekslowego sporem dotyczącym stosunku podstawowego. Przyjmując zaś, że roszczenie o zapłatę z Weksla oraz roszczenie o zapłatę z Umowy o kredyt stanowią jedno roszczenie i zasądzając należność z Umowy o kredyt, choć powód nie żądał zapłaty na tej podstawie, a wystąpił jedynie z roszczeniem o zapłatę z Weksla (który został uznany za nieważny), Sąd Okręgowy orzekł ponad żądanie, co Sąd Apelacyjny błędnie uznał

za prawidłowe (zarzut naruszenia art. 321 k.p.c.). Z drugiej strony Sądy w ogóle nie rozstrzygnęły o roszczeniu o zapłatę z Weksla zgłoszonego w pozwie (zarzut naruszenia art. 325 k.p.c.). Ponadto przyjmując, że powód dochodził jednego roszczenia, na które składa się możliwość żądania zapłaty zarówno z Weksla, jak i z Umowy o kredyt, której wykonanie Weksel zabezpieczał, Sądy naruszyły art. 191 k.p.c. Skoro bowiem powodowi przysługiwały dwa niezależne roszczenia z dwóch różnych stosunków prawnych, tylko on – a nie Sąd - mógł zdecydować, z którym roszczeniem wystąpić. Jeżeli zaś wystąpił tylko z jednym roszczeniem, orzekanie o drugim, z którym nie wystąpił, naruszało wskazany przepis.

Rozpatrując przedstawione zarzuty i uwzględniając utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego, należy przyznać skarżącemu rację co do tego, że zobowiązanie wekslowe powstające na skutek wypełnienia weksla *in blanco* ma charakter odrębny i niezależny od zobowiązania, którego źródło tkwi w stosunku podstawowym, a wierzycielowi zabezpieczonemu wekslem przysługują dwa osobne roszczenia - wekslowe i ze stosunku podstawowego. Odrębność ta sprawia m.in., że przedmiotem powództwa opartego na wekslu nie jest stosunek podstawowy, lecz zobowiązanie wekslowe, nawet jeżeli zarzuty oparte na stosunku podstawowym mogą służyć obronie pozwanego (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2018 r., II CSK 166/17, niepubl.).

Trzeba również dostrzec, że w rozpatrywanym względzie wywód Sądu Apelacyjnego nie jest w pełni jasny. Z jednej bowiem strony Sąd ten wskazuje na odrębność podstaw oraz możliwość powołania się na stosunek podstawowy w sytuacji, w której weksel okazał się nieważny, z drugiej zaś stwierdza, że powód dochodził wyłącznie jednego roszczenia wynikającego z faktu niespłacenia należności wynikających z Umowy o kredyt udzielonego pozwanemu, a załączony do pozwu Weksel nie stanowił samodzielnej podstawy czy źródła zobowiązania pozwanego, lecz wyłącznie zabezpieczenie spełnienia świadczenia wynikającego ze stosunku podstawowego - Umowy o kredyt.

Od wątpliwości nie jest też wolne zapatrywanie Sądów, że już w pozwie powód wywodził swe roszczenie ze stosunku podstawowego, choć nie można pominąć, iż o stosunku tym rzeczywiście wzmiankował, wskazując na zabezpieczany Wekslem

stosunek podstawowy (Umowę o kredyt), wypowiedzenie tego stosunku oraz Deklarację wekslową i załączając stosowne dokumenty. W dotychczasowym orzecznictwie zaś zbliżone okoliczności były częstokroć postrzegane jako wskazujące na dążenie powoda do jednoczesnego zaspokojenia wierzytelności wekslowej i wierzytelności ze stosunku podstawowego, z odwołaniem do dwóch podstaw faktycznych i prawnych, tj. wystawienia weksla i udzielenia kredytu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2019 r., II CSK 803/18, OSNC-ZD 2020, z. B, poz. 36 i tam przywoływane orzecznictwo).

Przedewszystkim należy jednak zwrócić uwagę, że w związku ze sprzeciwem od nakazu zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym – sprawa została skierowana do tego postępowania ze względu na osobę poręczyciela - w którym pozwany powołał się m.in. na nieważność stosunku podstawowego, nakaz utracił moc i sprawa podlegała rozpoznaniu w postępowaniu ogólnym, czego nie może skutecznie podważyć rozumowanie pozwanego wspierające zarzut naruszenia art. 485 § 2 k.p.c. Przy czym warto wspomnieć, że zgodnie z orzecznictwem nawet błędne rozpoznanie sprawy w postępowaniu nakazowym nie powoduje nieważności postępowania, jeżeli pozwany wniósł zarzuty od nakazu zapłaty (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2015 r., III CSK 153/14, OSNC 2016, nr 1, poz. 14).

W postępowaniu toczącym się po sprzeciwie pozwanego powód, popierając tezę o ważności i prawidłowości wypełnienia Weksla, wywiódł swe roszczenie – co jednoznacznie wynika z odpowiedzi na sprzeciw - również ze stosunku podstawowego, co mógł uczynić ze względu na brak w postępowaniu upominawczym odpowiednika art. 495 § 2 k.p.c. W tej zaś sytuacji nie może być mowy ani o orzeczeniu przez Sąd ponad żądanie (art. 321 k.p.c.), ani o dokonaniu wyboru roszczenia za powoda (naruszenie art. 191 k.p.c.). Zważywszy ponadto, że mimo odrębności roszczenia wekslowego i roszczenia ze stosunku podstawowego wierzyciel może uzyskać zaspokojenie tylko raz (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2017 r., I CSK 717/16, niepubl.), w rozpatrywanym układzie procesowym Sąd nie miał obowiązku odrębnego orzeczenia o roszczeniu z weksla. Zarzut naruszenia art. 325 k.p.c. byłby zresztą i tak nieefektywny, gdyż nieorzeczenie o roszczeniu może być jedynie podstawą żądania uzupełnienia orzeczenia (art. 351 § 1 k.p.c.).

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[a.ł.]

(K.L.)